

# Ženy horníky

 [infodon.org.ua/pedia/460](http://infodon.org.ua/pedia/460)

Alexej Fedko



brigáda (pět žen a jeden muž)

moje č. 2-43

svěženství Sněžnojeantracit

20. prosince 1956.

Foto: z archivu Jurije Ivanova

Dne 30. srpna 2009 oslaví mnoho měst a obcí Ukrajiny Den horníků. Tento svátek byl vždy „mužský“. Jména slavných horníků, kteří se již stali legendami - Alexej Stachanov, Nikita Izotov, Ivan Strelčenko, ověnčený četnými vládními cenami, zní dodnes... Sláva je však jiná. Tragický Stachanovův osud se stal v rukou režisérů a scénáristů dokumentárních opusů vyjednáváním. Ve filmech je dost zásadní pravdy, ale i tak z nově natočené filmové produkce vychází „jahoda“. A nějak se to po tomto "kopání" v minulosti stává trapným.

Bylo to vždy tak, že horník zakrýval svou vlast i rodinu svou širokou hrudí a vzdal se tisíců tun uhlí v jejich prospěch? Ostatně jedna stránka historie Donecké pánve, dlouhá dvě desetiletí, mohu-li to tak říci, byla vymalována hlavně v „ženských barvách“.

Pojďme si tedy povědět o zapomenuté kronice obnovy všesvazového topiče ve válečných a poválečných letech. Právě křehká ženská ramena a paže jsou v této době nejpřímější. V tomto příběhu je mnoho úskalí. Můžete kývnout na mezinárodní zákony (ženy v podzemní práci - to se nedá!), A na sovětský zvyk něco vystrčit a okamžitě zapomenout, když všechno jde jako rýhovaná kolej. V praxi se potýkáme se zapomněním naší minulosti. Historie země hald, aniž by se znovu vytvořila vzpomínka na nezaujatý a hrdinský čin horníků ve 40-50 letech minulého století, bude neúplná a nepravdivá.

### **"Láska lidí" a "vděční potomci"**

---

Uveďme jen jednu řadu čísel, která mluví sama za sebe: objem těžby uhlí v roce 1940 na Donbasu činil 76,2 milionů tun (a to s výraznou mechanizací práce); v roce 1950 - 78,0 milionů tun (v této době bylo více žen než mužů v podzemních pracích, ve tvářích). A zdůrazňujeme, ženy pracovaly manuálně – bez kombajnů a komplexů. Konečně v prosperujících 70. letech, s téměř kompletní mechanizací práce, vytvořili horníci „nebeský“ rekord – 218,2 milionů tun. Je trapné mluvit o číslech z období „divokého kapitalismu“: v roce 1996 - 74,8 milionů tun, v roce 2001 - 83,4 milionů tun, v roce 2009 (předběžná předpověď) - asi 72 milionů tun . A to i přesto, že v současné době je při práci nasazeno 191 mechanizovaných komplexů, z nichž více než polovina je nové technické úrovně. Jak vidíme, těžební průmysl Ukrajiny vzorku z roku 2009 ani „nevydrží“ na úroveň roku 1950! Nyní, když průmysl roste o 1-5% nebo minus 1-5%, existují „objektivní“ důvody pro ospravedlnění těchto „ukazatelů“.

... Není to tak dávno, co byly v Doněcku pompézně postaveny luxusní pomníky Sergeje Bubky a Josepha Kobzona. Skvělý sportovec a vynikající zpěvák žije a má se dobře a tato „celostátní láska“ vypadá na peníze nových mistrů života nějak zvláštně. Ale pomník těm dívkám z mnoha oblastí Ukrajiny, Ruska a Běloruska, které pracovaly 10–12 hodin denně, byly podvyživené, neměly spánek a dokonce vychovávaly děti a staraly se o staré lidi, kteří byli u moci – obojí pod všemocností komunistického systému a během let nezávislosti Ukrajiny - a nepodařilo se jej nainstalovat.

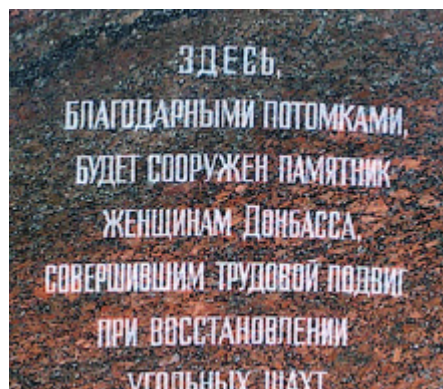
Ale ony, tyto křehké dívky, odčerpávaly vodu, chodily ručně (!) Stovky metrů důlních děl, hasily lávu, pracovaly na podzemní důlní dopravě. A svým rodinám přinesli 1 kg 200 g chleba denně, čímž zachránili příbuzné a přátele před hladem. Pro informaci, pracovníci a zaměstnanci „na povrchu“ dostávali pouze 400-500 gramů chleba.

Konečně, přesně před dvěma lety, v předvečer Dne horníků, díky neuvěřitelnému úsilí skutečného askety, Ctěného horníka Ukrajiny, vedoucího „Fondu pro památku žen, které obnovily donbasské uhelné doly“ Jurije Petroviče Ivanova v centru Doněcka (naproti poště a sto metrů od budovy ministerstva uhelného průmyslu) byla vztyčena pamětní cedule. Na kameni jsou vytesána tato slova: „Vděční potomci zde postaví pomník ženám z Donbasu, které vykonaly pracovní výkon při obnově uhelných dolů zničených během Velké vlastenecké války...“. Slovo není vrabec?

### **Kámen sirotků**

---

... Historie s pomníkem starým minimálně 30 let. Jurij Ivanov, horník s 56 letou praxí (33 let práce v podzemí), v té době ředitel dolu Kalinin, a jeho přítel, dvojnásobný hrdina socialistické práce Ivan Strelčenko, začali psát výzvy různým úřadům. S jedinou prosbou – asistovat při instalaci pomníku ženám, které sehrály obrovskou roli při obnově Donbasu a daly mu druhý život během války a prvních poválečných let.



Pamětní cedule - "sirotek"

Foto: z archivu Jurije Ivanova

Ale solidní regálie poslanců Nejvyššího sovětu Ukrajinské SSR, členů Ústředního výboru Komunistické strany Ukrajiny a četná ocenění vážených a uznávaných horníků, kteří po desetiletí pracovali v podzemí, se ukázaly jako bezmocné. úředníci.

„Koncem 70. let jsme si s Ivanem Strelčenkem začali psát na okresní výbor strany, městský výbor strany, krajský výbor strany, ústřední výbor Komunistické strany Ukrajiny, ústřední výbor KSSS, Kontrolnímu výboru strany pod ÚV KSSS... Požádali pouze o místo pro postavení pomníku a dali nám povolení k jeho instalaci. Nějak bychom našli prostředky. Jdeme na krajskou komisi stranické kontroly, kam nás pozval předseda výkonného výboru města Spitsyn V.K. Říká: „Poslouchejte, chlapi, proč děláte hluk, no, tenhle pomník nebude existovat! Ještě před válkou Sovětský svaz podepsal mezinárodní úmluvu zakazující využívání žen k práci v podzemí. A vy chcete postavit pomník horníkům v centru Doněcka! Přichází jakákoli zahraniční delegace a ptá se nás: „Co je to za památku? A jaké ženy? Které miny vyvolaly... „Ale co úmluva? Jak jste ženám umožnil pracovat v podzemí v dolech? Jaká ostuda a skandál!

Ano, nemůžete namítat proti Systému ... Uplynuly roky. Jurij Ivanov si mnohokrát řekl, že duše by nebyla na svém místě, pokud by výkon horníků nebyl zvěčněn: „Jak těžké je žít s pocitem nesplněné povinnosti. Vždyť jen paměť dělá člověka člověkem.

Takže Ivan Strelčenko už není... V roce 2000 byl ministr uhelného průmyslu Ukrajiny Mykola Surgay při setkání s Jurijem Ivanovem velmi překvapen, když se dozvěděl o konkrétní a rozhodující účasti žen na obnově Donbasu. Řekl, že v 60. letech (když sám přišel do dolu) už ženy v podzemí pracovat neviděl, ale informace o 40. a 50. letech byly velmi vágní.

Jurij Ivanov v osobě Nikolaje Surgaje našel velmi vážnou podporu již na kapitálové úrovni. Jako člen vysokých vládních úřadů vznesl exministr otázku stavby pomníku horníkům před všemi následujícími ministry.

Povolení k instalaci památníku obdržel výkonný výbor města Doněck již v roce 2004 a v červnu 2007 byl vytvořen „Fond pro památku žen, které obnovily uhelné doly Donbasu“, který vedl Jurij Ivanov.

Instalace pamětní cedule se slavnostně zúčastnilo mnoho "bizonů" z uhelného průmyslu, stejně jako ministr průmyslu Serhiy Tulub a starosta Doněcka Oleksandr Lukjančenko.

Soutěž probíhala ve dvou fázích. Vítězem prvního se stal šéf regionální organizace Národního svazu umělců Ukrajiny Oleksandr Skorykh.

Ale změna v navrhovaném zápisu budoucí památky - obecně rozumná - přinesla i kreativní úpravy. Místo parku pojmenovaného po Leninském Komsomolovi nebo místa poblíž pomníku osvoboditelů Donbasu bylo rozhodnuto o jeho instalaci na Leninově náměstí, v samém centru města. Vítězem druhé etapy - a bezpodmínečným, podle uzavřeného hlasování návštěvníků speciální výstavy - se stal sochař Georgy Bero.



Tak by měl vypadat  
pomník horníků  
v centru Doněcka  
(projekt zvítězil ve druhém  
kole soutěže;  
sochař Georgy Bero)

Nyní řešení všech záležitostí souvisejících s instalací pomníku na schváleném místě, kde již více než dva roky visí pamětní cedule s tak významnými slovy, stojí na finančních problémech. Žádné řeči o hospodářské krizi však nemohou otřást důvěrou Jurije Ivanova a Nikolaje Surgaje v úspěch podniku, který se bez nadsázky stal jejich životním dílem.

Zde je otevřený dopis předsedkyni vlády Ukrajiny Julii Tymošenkové, který byl nedávno (12. srpna) odeslán, kde si můžete přečíst taková hořká, na pokraji zoufalství: „... kámen stál dva roky opuštěně .

**Případ uvázl na mrtvém bodě. V konečné fázi bylo financování projektu zastaveno. Ženy je třeba zapojit. A jsem si jist, že dnes jen vy osobně můžete vyřešit otázku stavby jediného světového pomníku horníkům. Zasloužili si to, zachránili zemi v těžkých časech války... Musíme si pospíšet, než zemře poslední Hrdinka naší doby .**

#### Exkurze do historie

---

... V říjnu 1941 obsadila německá vojska většinu Doněcké uhelné pánve (moderní Doněcká oblast a řada oblastí Luganské oblasti). Sovětská vojska, odcházející na východ, vyhodila do povětří miny,

učinila nepoužitelnými nebo vyřadila mechanismy či nástroje. Většina horníků byla mobilizována do armády (tvořili tři strážní těžební oddíly) nebo evakuována spolu s jejich technikou (zdvihací stroje, čerpadla) na východ. Do Kuzbassu a Karangandy odešlo pouze 25 tisíc dělníků Stalinské (Doněcké) oblasti. Již 22. června se ve zprávě Sovinformbura uvádělo, že „první brigáda ženských bouraček byla organizována na dole č. 17-bis. Nyní deset žen z brigády Bibicheva nakládá každá 14–15 tun antracitu ... “. Hnutí horníků však

... Zajímavé je, že před válkou nesměly ženy do dolu ani na výstřel z děla. Horník byl považován za ztraceného, pokud pro něj pracovala jeho žena. Při hrozném vyčerpávajícím pracovním vytížení (a pracovali s jedním dnem volna) nemohl horník kolem domu prakticky nic dělat. Ženy tedy připravily pověstné „brzdy“ s nepostradatelným sádkem a cibulí, pilovaly a potkávaly manžele, otce a bratry za každého počasí, myly je, loupaly je, zčernaly od prachu, aby se mohly vzpamatovat do další směny. Chovali zahradu, zeleninovou zahrádku (často více než jednu), krávy, prasata, kozy u svých „pytlů“; těžilo se palivové dříví a dřevěné uhlí. Děti pomohly, ale slabší polovina měla starostí dost - od rána do pozdních nočních hodin ...

Ženy byly v předválečných letech skutečnými velitelkami v hornických osadách. A pokud se havířům něco nepovedlo, někde upustili od flákání, pak mělo vedení dolů účinnou a bezproblémovou nápravu: uspořádat valnou hromadu manželek.

Válka se pro ženy stala novou zkouškou síly, mnohem vážnější. Čekaly je téměř dva roky okupace, šikany, poprav a deportací do Německa a naděje na brzké propuštění z nacistického zajetí.

Bitva o Stalingrad právě skončila, když 23. února 1943 Státní výbor obrany (Donbass byl stejně jako celá Ukrajina stále pod patou okupantů) přijal rezoluci „O obnově uhelných dolů Donbasu.“ Horníci měli být v souladu s dekretem demobilizováni z aktivní armády. Brzy se ukázalo, že dekret GKO je prakticky nemožné

realizovat: naprostá většina horníků zahynula v boji, byla zajata nebo byla poslána na východ, kde shromáždili a postavili doly Kuzněcké pánve a Karagandy; odkud se háčkem nebo zákrutem snažili nepustit.

Jarní ofenziva 1943 (směr Charkov a Doněck) ale uvázla, nacisté ušetřili sovětským jednotkám řadu vážných porážek, dobyli zpět Charkov a podařilo se jim zadržet naše jednotky před samotnými branami Donbasu (jen několik oblastí Luhanské oblasti byly osvobozeny). Před námi byla vítězná bitva u Kurska, která se stala zlomem v celé druhé světové válce. Již v září-říjnu 1943 začalo konečné osvobození Donbasu ...

Uhelná Doněcká oblast však byla ve skutečnosti zničena. „Celkem bylo zničeno a zaplaveno 882 dolů, 2,5 tisíce km důlních děl. 92 % nadzemních průmyslových budov a staveb, 98 % třídících a zvedacích strojů, 95 % kotelen a uhelných bunkrů bylo zcela nebo částečně vyřazeno z provozu,“ píše historička Doněcka Larisa Mazitova.

A 26. října 1943 přijal Státní výbor obrany další rezoluci „O prioritních opatřeních k obnovení uhelného průmyslu Donbasu“. Americký list The New York Times v těchto dnech napsal: "Donbass je ztracen... Jeho obnova bude trvat desetiletí." Jak se spojenci mýlili! Ženy (byla jich naprostá většina a sovětský tisk o tom stále vytruboval) pracovaly po pás ve vodě, čistily dvory od vyhořelých min od sutí, odčerpávaly vodu z podzemních děl, obnovovaly důlní šachty (studny) , nájezdy (závěje) k uhelným slojím, připravené zastávky k práci. Nakonec vznikly ženské šokové brigády zabijaček. Těžili uhlí, tolik potřebné pro frontu.

Jedině hloupost a fušování může vysvětlit skutečnost, že do armády bylo posláno mnoho tisíc chlapů z nově osvobozené Luhanské a Doněcké oblasti. Nepropuštění chlápci byli hozeni do houští a téměř



všichni zahynuli na řece Molochnaja nebo zahynuli v bitvě o Dněpr... Takové, dá se říci strategické myšlení nejvyšších vojevůdců způsobilo nedostatek horníků. ..

Na jednom ze shromáždění horníků v létě 1946 zazněla z úst jednoho z vůdců věta, která mnohé vysvětluje: „19 procent kádrových dělníků v dolech Donbasu zůstalo za války, zbytek zemřel a byli zastřeleni nacisty." Kdo pozvedl důl z trosek, kdo šel do porubu, k podzemní práci? Ženy byly příliš štědré na to, aby se o svou slávu podělily s muži, kteří byli v roce 1949 menšinou na výplatní listině dolů...

Do prosince 1943 dorazilo do dolů Donbass ze středních a východních oblastí SSSR až 40 tisíc pracovníků elektromechanických odborností, převážně členů Komsomolu. A přesto nebyl nikdo, kdo by šel na porážku (málo starých horníků, kteří přivedli své dcery a vnučky); nezapomeňme na strach, který začátečníci zažívají, když poprvé sestoupí do dolu. Sedmdesátiletý zabiják dolu Gruzskaja Makiivka Ivan Oleinikov se tedy spolu se svým synem a třemi dcerami vydal již koncem roku 1943 na porážku. A nebyl to zdaleka ojedinělý případ.

Na obnově dolů tehdy pracovalo 194 tisíc lidí. Bez výše zmíněného 40 000. výsadku specialistů zbývá 154 000 lidí, z toho více než 90 % žen! A byli to oni, kdo šel na porážku, často za zády postiženého otce, jako byla Maria Grishutina-Lomonos.

### **Kdo jste, hrdinky naší doby?**

---

„Ženy obsluhovaly docela starodávné zařízení: se zadky, vleže na boku. Zkuste zamávat tomuto těžkému parchantovi. Butchians položili pustý prostor kamením. Lopatou, opět vleže, jednu normu, a to šest tun! Plemeno by mělo ležet těsně, aby se krabička od zápalek nevešla. Jak tyto křehké dívky splnily dvě, tři nebo dokonce deset mužských norem? A v lávě nebyly žádné nejnovější mechanizované komplexy, ty se objeví mnohem později...“, říká Jurij Ivanov.



Maria Grishutina-Lomonos

Foto: z archivu Jurije Ivanova

Nina Kuzmenko se stala iniciátorkou hnutí žen za prací pod zemí v dolech. Pracovala na restaurátorských pracích a brzy se stala první porážkou v dolech pojmenovaných po Kalininovi a č. 17 z trustu Kaliningugol. Splnila až tři normy, zorganizovala komsomolsko-mládežnické brigády, která neustále přeplňovala plán výroby.

Po shromáždění horníků v Gorlovce 11. prosince 1943 se na Donbasu začalo šířit hnutí za organizování brigád zabijaček. Byla to obyvatelka Gorlovky Maria Grishutina, která apelovala na ženy a dívky z Donbasu, aby zvládly „mužské“ hornické profese. Snažili jsme se vybrat silné dívky, mnoho z nich pocházelo z oblastí Poltava, Černigov, Kursk, Oryol, Voroněž. Většina dívek přežila všechny hrůzy okupace a chtěla přispět k vítězství nad nacisty. Maria Grishutina téměř zopakovala rekord Alexeje Stachanova. Semjon Grishutin vedl svou dceru do dolu za ruku. Řekl: "Musya - nemůžu, no, nemá kdo pracovat, řeknu ti jak, ukážu ti to." Začala s jednou a půl normou a skončila s úžasným výsledkem 11,5 normy (muži!); Sám Stachanov dal 12.

Polina Falko, Ekaterina Babenko, Maria Drozdova, Tatyana Komarova pracovaly v prvním týmu Marie Grishutiny. A jen v Gorlovce vzniklo více než 20 ženských brigád. Takže na dole č. 19-20 brigády uhlířů vedli Z. Lagutina, L. Vasiljeva, T. Gnedova, R.

Burykh, E. Golubeva ... Na tomto dole těžila horník Alexandra Ananyeva. dolů 32 tun uhlí za směnu, čímž byl úkol splněn o 460 procent!

Následně Maria Grishutina-Lomonos vystudovala technickou školu, kde potkala svého budoucího manžela, začala staveniště vést strmým poklesem o 60 % (a byla nejhroživější hlavou webu, zkušení horníci se jí báli jako ohně !). Odešla do důchodu jako dispečerka.

Dnes vlast prakticky zapoměla na tohoto legendárního horníka, který byl vždy zvolen do zastupitelstva města Gorlovského jako zastupitel. V Doněcku je ulice Zvjagilskij, ulice na počest žijícího Kobzona, stejně jako jeho pomník naproti Paláci mládeže, a ulici se po její smrti v roce 1998 nedostalo cti být pojmenován po Grishutině. Vyprávěla to její dcera Elena, která se snažila z tvrdohlavých úředníků získat pravdu. Tady jsou – grimasy historie a času. Nebo nadčasovost?

U zrodu prvních ženských brigád byla legendární „Baba Korolikha“ – Evdokia Fedorovna Koroleva. Narodila se v roce 1879, svou kariéru začala na dole č. 30 v obci Rutchenkovo; pracovala na něm 17 let jako výběrčí plemeno, bram, lampář, tahač vagónů. V roce 1941 byla evakuována do Karagandy (Kazachstán), kde tři roky pracovala na dole č. 20-bis (bylo jí 63 let!) jako dělnice vagónů. Vrátila se do vlasti, kde pokračovala v práci na dole. Měla hornickou praxi 75 let, titul Čestný horník SSSR, do důchodu v 87 letech. Zemřela ve věku 102 let 28. ledna 1981.

Již v sovětských dobách byl nad účastí žen ve válce zaveden závoj tajemství. Stejně jako neexistují oficiální údaje o vojenských ztrátách žen ve válce, neexistují ani oficiální statistiky o jejich účasti na obnově Donbasu (a tím spíše na podzemních pracích v dolech). Historie horníků jako taková prakticky neexistuje. Existuje řada

publikací v místním tisku (z velké části díky společnému úsilí Jurije Ivanova a novináře Vladimira Selezněva), bylo natočeno několik televizních spotů. A všechno...



Tým šesti žen  
(dopravců a voličů)  
a čtyř mužů.

Důl č. 222 svěřenství "Sněžnoe antracit".

50. léta

Od roku 1943 do roku 1947 až 80 % žen pracovalo v podzemí v dolech Donbasu (tyto údaje jsou výsledkem usilovné práce Vladimira Selezněva, novináře z Rabochaya Gazeta, který lopatou rozhazoval složky tehdejších socialistických novin Donbass ). Ženy byly nakonec staženy z podzemní práce v roce 1966. Podle přesných propočtů Vladimíra Selezněva a exministra ukrajinského ministerstva uhelného průmyslu Mykoly Surgaye pracovalo v podzemí během válečných a poválečných let 200 až 250 tisíc žen. Medaili „Za obnovu Donbasských uhelných dolů“ získalo 46 300 lidí, z toho více než polovinu tvořily ženy.

Slovo Juriji Ivanovovi: „Chci, aby byl v centru Doněcka co nejdříve postaven pomník ženám, které obnovily zcela zničené uhelné doly Donbasu. Všechny doly byly zatopeny a vyhozeny do povětří. Během čtyř hladových let byly tyto doly obnoveny obyvateli Donbasu, z nichž 80 % byly křehké ženy, dcery a sestry horníků, kteří zahynuli ve válce. To nebylo prakticky nikdy uvedeno v plné síle. V roce 1954 jsem začal sjíždět šachtu. A tehdy jsem viděl, že

polovinu personálu tvoří ženy! Na předgraduální praxi na dole jsem jich pak přišel 5-6. Dimitrov v Krasnoarmejsku a pracoval na místě číslo 9 Hrdiny socialistické práce a poté dvakrát Hrdina Ivan Ivanovič Bridko. A byl přesvědčen, že fyzicky nejtěžší a technicky nejobtížnější práci vykonávaly ženy. 30 řezníků ručně rozkládalo suťové pásy. "Nechali" střechu, a pod jejich krytem zdraví muži těžili uhlí rychlým tempem. A předák muži tuto práci nevěřil, protože by určitě „podváděl“ a žena by nikdy nedovolila svatbu. A všech 30 Butchů byly ženy.

Jak Hornický den vznikl a v souvislosti s čím? Mám plné morální právo říci, že Den horníků si zasloužily ženy. Byl založen v roce 1947 a začal slavit následující rok. A v roce 1947 tvořily ženy a dívky asi 60 % „personálu“ dolů. A oni, pracující ručně (první kombajn se objevil v roce 1951): sbíječka, řezačka, lopata, dosáhli předválečné úrovně produktivity práce a v roce 1950 - předválečného objemu produkce uhlí. Právě v souvislosti s dosažením předválečné úrovně produktivity práce vznikl v roce 1947 Den horníků ...

A když teď o svátku my, muži, zadáváme rozkazy a po „dárkách“ začínáme vyprávět, jak jsme silní a šikovní, osobně se stydím, protože všechny dekrety o odměňování horníků byly vydány po roce 1947 a ženy začaly vycházet na povrch někdy v roce 1950. Ne všichni, zdůrazňuji, pracovali pod zemí až do začátku 60. let. Proto dnes pobírají minimální důchody (tak vysoké výdělky nikdy nebyly); pracovali jako uklízečky, pokladní, barmanky, přidělové...“.

Moskva pochopila, jak potřebné bylo doněcké uhlí pro armádu (vždyť v roce 1940 Donbas poskytoval až 75 % celounijní produkce).

„Komiseři vrchního velitele SSSR pro obnovu uhelných dolů na Donbasu byli jmenováni velitelstvím. A jeden z nich, Ognerubov Ivan Grigorjevič, byl mým prvním ředitelem, byl komisařem pro Makeevskij okres. Na shromáždění po osvobození Makiivky (ještě probíhaly bitvy o Stalino, nyní Doněck) řekl: „Kdo na území dolu

vezme hřebík, bude pohnán k odpovědnosti podle válečných zákonů. A zítra všichni přijďte, bude jmenován vedoucí (zatím nebyli žádní ředitelé) dolu a zaměstná vás," říká Jurij Ivanov.

Zkrátka minuli, ale ukázalo se, že doly nemá kdo obnovit. Důlní dvory daly všechno do pořádku – ženy, staré lidi, děti. A tak byl Státní výbor obrany nucen vyslat dekret do blízkých oblastí Ukrajiny a Ruska, kde bylo řečeno, že z každého JZD by měl být vyslán (na rozkaz) jeden člověk na obnovu dolů. Osoba, která na místo nedorazila, byla postavena před soud jako dezertér. Většinou ale přicházely ženy – muži buď zemřeli, nebo byli na frontě. Jak sovětská vojska postupovala na západ a regiony byly osvobozeny, dorazili tito nově vyražení horníci. Na porážku šli po měsíčních kurzech FZO i chlapi, kteří byli ještě příliš brzy na to, aby šli do armády. Na deset dní byli chlapi a děvčata přiděleni ke zkušenému horníkovi a nyní se z nich stali dělníci v porubu. Situace ale stále zůstávala katastrofální. A pak zazněl výkřik: "Ženy - do tváře!".

V roce 1957 vyšla kniha „Obnova uhelného průmyslu Doněcké pánve“ („Ugletekhizdat“, ve 3 svazcích). Právě tam byly nakresleny údaje, které ukazují čerpání vody (1943 - 1,8 mil. m<sup>3</sup>, 1944 - 147 milionů m<sup>3</sup>, 1945 - 220 milionů m<sup>3</sup>), na průchodu všech důlních děl v km (1943 - 100,7 km, a to jsou téměř dva měsíce - listopad a prosinec; 1944 - 364,8 km, 1945 - 485,3 km). Nakonec jsou uvedeny údaje o růstu těžby uhlí: je třeba poznamenat, že ve 4. čtvrtletí roku 1949 „doněcká pánev dosáhla předválečné úrovně a překonala ji (těžba. – pozn.)“. A tady jsme, čtenáři, konfrontováni s patosem, tak málo podobným pravdě: "Bylo to jedno z pozoruhodných vítězství komunistické strany, sovětského lidu, hrdinské armády horníků." V celých třech dílech není ani slovo (!) o hrdinském činu horníků, které čerpaly vodu, pracovaly v lávě a dávaly uhlí do hor...

Vysoký titul Hrdina socialistické práce získaly za celou historii Donecké pánve pouze tři horníky: Vera Logvina, strojnice zvedání dolu. Závod Gorky "Doněckugol", Praskovja Aleksandrina - předák

povrchového komplexu správy dolů č. 22-4-bis svěřenství "Krasnoluchugol" a Olga Skačková - důlní předák dolu č. 7-7-bis svěřenství "Bokovoantracit" ".

Nastaly prosperující a klidné, mnohem živější časy. V roce 1957 byla vydána Rada ministrů SSSR a Všesvazová ústřední rada odborů „O opatřeních k nahrazení ženské práce při práci pod zemí v těžebním průmyslu a při výstavbě podzemních staveb“. Ale průmysl ještě nebyl připraven rozloučit se s levnou ženskou pracovní silou.

„Během roku 1958 bylo vytaženo na povrch 40 590 lidí a k 1. lednu 1960 ještě 50 885 žen zůstalo pracovat v podzemí. Až do konce 50. let tvořily ženy třetinu dělníků v uhelném průmyslu Donbasu“ (L. Mazitová).

Začalo se zapomínat na výkon žen (moc se o něm nemluvalo, snad s výjimkou prvních, ještě válečných let), v místním tisku vycházely občas jen drobné poznámky. Důchody byly prostě směšné, ale mlčky pracovaly, nesly svůj těžký ženský podíl, stavěly děti na nohy, často bez otců, které umíraly na frontě nebo v dole.

Kámen s příslibem postavit v centru Doněcka pomník horníkům už dva roky stojí. Nadace byla založena, ale práce se zastavily. Možná má Jurij Ivanov pravdu, že jen žena si může pamatovat Hrdinky naší doby? Nemyslím si, že by se muži v této zásadní věci obnovy paměti a historické spravedlnosti „chtěli pást pozadu“.

*Autor děkuje Ctěnému horníkovi Ukrajiny Juriji Ivanovovi, novináři Vladimiru Selezněvovi, docentce, kandidátce historických věd Larise Mazitové (Doněcká univerzita) za pomoc při přípravě materiálu.*

- Autor: Sergey MAHUN (Kyjev-Doněck-Kyjev),
- Zdroj: Zerkalo Nedeli č. 32 (760) 29. srpna - 4. září 2009